

โลกทัศน์ : กระบวนทัศน์แบบพุทธเพื่อการปรับเปลี่ยนกระแสโลกาภิวัตน์

Global Paradox : A Buddhist Paradigm for the Globalization

ธนาภณ วิฑิตาภิกขิตติธ *

บทคัดย่อ

ยุคโลกาภิวัตน์ เป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี ซึ่งได้สร้างสภาพการณ์ใหม่ ๆ ให้กับบุคคลและสังคมที่จะสามารถทำอะไรได้อย่างมากมายอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ในขณะที่เดียวกันก็ก่อให้เกิดภาวะผกผัน เป็นโลกแห่งความผกผันหรือย้อนแย้งกัน มนุษย์ในปัจจุบันจึงไม่ได้เผชิญหน้ากับปัญหาที่เกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์อันเป็นเรื่องของยุคสมัยเท่านั้น หากแต่ยังเผชิญกับปัญหารุนแรงที่เป็นพื้นฐานของปัญหาทั้งหมดคือ “ปัญหารากฐานความคิดที่ผิด” หรือ “กระบวนทัศน์ที่ผิดพลาด” โดยเฉพาะรากฐานความคิดของการพัฒนาเทคโนโลยี ความเข้าใจผิดและการใช้เทคโนโลยีที่ผิดพลาด อันนำมาซึ่งหายนะและวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ของมนุษย์ และสังคม ดังนั้น มนุษย์ต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ด้วยกระบวนทัศน์แบบพุทธ อันมีสาระสำคัญที่วางอยู่บนพื้นฐานของการมองความจริงว่า สรรพสิ่งล้วนเชื่อมโยงอิงอาศัยกันและกัน โดยต่างเป็นเหตุปัจจัยเกื้อหนุนกันและกัน กระบวนทัศน์แบบพุทธนี้จะช่วยสร้างการผสมกลมกลืนและสร้างดุลยภาพระหว่างร่างกาย จิตใจ สังคม และธรรมชาติ อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนมั่นคงของมนุษยธรรมชาติและสังคมในยุคโลกาภิวัตน์

Abstract

The globalization is a revolutionary confluence of technological changes. It has set the stage for a new environment that will empower individual and social as never before. At the same time, it becomes the global paradox or an apparent contradiction. Now, the human confronts of many problems, which do not come from the globalization alone but critical problem which is a basis of all other human problems is “the problem of wrong basis of thoughts” or “the wrong paradigm” especially for the thinking groundwork of technology development, wrong understanding and erratic use which lead various disasters and crisis of human and society. So, human must adapts new thought with “a Buddhist paradigm”. Its essence is based on to see the truth that all things are related as cause and effect (dependent origination). The Buddhist paradigm will create a balance between body, mind, society and nature. It will lead to integration to make the sustainable and stable solution for man, society and nature in the globalization age.

* อาจารย์ประจำหมวดวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ศูนย์วิชาการศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยศรีปทุม

รุ่งอรุณศตวรรษที่ 21

และแล้วศตวรรษที่ 20 ก็ได้จบสิ้นลง รุ่งอรุณของโลกลูกใหม่ในศตวรรษที่ 21 ที่จะเปลี่ยนแปลงชีวิตของมนุษยชาติและสรรพสิ่ง ก็เริ่มที่จะทอแสงเงินแสงทองแห่งความหวังและจินตนาการของมวลมนุษย์ที่จะก้าวไปสู่โลกแห่งความยิ่งใหญ่มากกว่ายุคใด ๆ ที่ผ่านมา ความคาดหวังดังกล่าวนี้ทำให้มนุษย์เริ่มที่จะเชื่อมั่นว่า ในโลกลูกใหม่ มนุษย์สามารถที่จะออกแบบเปลี่ยนแปลงและกำหนดสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้ได้ตามต้องการ ด้วยศักยภาพแห่งความเจริญก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในปัจจุบัน ที่นักวิทยาศาสตร์เชื่อว่าได้ไขความลับของโลกและธรรมชาติเสร็จสิ้นแล้ว ดังคำกล่าวของนักวิทยาศาสตร์ท่านหนึ่งว่า

“สำหรับศตวรรษนี้ วิทยาศาสตร์ได้ไขความลับของโลกเสร็จสิ้นแล้ว... ภายใน 20 ปีนี้ เราจะสามารถกำหนดหลายสิ่งต่อไปนี้ อาทิ สีผม ตา ขนาดและอุปนิสัยในกายหน้าของลูก พ่อแม่จะพยายามไขโอกาสของตัวเองอย่างเต็มที่ ... ช่วงปลายศตวรรษที่ 21 หรือต้นศตวรรษที่ 22 เราจะสามารถควบคุมการทำงานของร่างกายได้ด้วยคอมพิวเตอร์และพันธุกรรมอย่างแน่นอน จะพูดว่าเราจะมีพลังอมตะก็ไม่ผิดนัก ในเวทदानานกรีก มีเรื่องนรมิตชีวิตให้กับสิ่งไม่มีชีวิตและกำเนิดมนุษย์ครั้งคนครั้งสัตว์ เช่น ตัวเซนทอร์ (ตัวเป็นม้า หัวเป็นคน) ในปลายศตวรรษที่ 21 เราจะสร้างมนุษย์พันทางได้”¹

¹ Michio Kaku. มติชนรายวัน. วันอาทิตย์ที่ 28 กุมภาพันธ์ 2542 หน้า 6. เป็นคำให้สัมภาษณ์ในนิตยสาร BMW ของ Dr.Michio Kaku ศาสตราจารย์ทางด้านฟิสิกส์ จากมหาวิทยาลัย City University of New York เป็นผู้บุกเบิกทฤษฎี Superstring ที่พยายามจะอธิบายจักรวาลเป็นวัตถุมิติเดียวจากจุดมองจากโลก เขาได้เขียนหนังสือเรื่อง วิสัยทัศน์ : วิทยาศาสตร์ปฏิบัติศตวรรษที่ 21 อย่างไร

² รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. สังคมและเศรษฐกิจไทยในศตวรรษ 2550 : ยุทธศาสตร์การพัฒนาในกระแสโลกาภิวัตน์. พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2542) หน้า 38.

ในโลกลูกใหม่ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีทางชีววิทยา ที่เรียกว่าไบโอเทคโนโลยี (biotechnology) และไมโครอิเล็กทรอนิกส์ (micro-electronics) ได้เริ่มเข้ามาเปลี่ยนแปลงโลกใหม่ โดยเข้ามามีบทบาทในทุก ๆ กิจวัตรของมนุษย์มากยิ่งขึ้น บทบาทดังกล่าวนี้จะไม่พ้นจากการที่นักวิทยาศาสตร์สามารถที่จะแยกตัวอะตอม (Atom) และถอดรหัสดีเอ็นเอ (DNA) ซึ่งเป็นตัวก่อกำเนิดของพันธุกรรม ซึ่งนำไปสู่ความหวังและความเชื่อที่ว่าจะสามารถแก้ปัญหาในโลกนี้ได้หลายอย่าง ทั้งปัญหาความขาดแคลนอาหาร พลังงาน ตลอดจนสามารถที่จะตัดแปลง ปรับปรุงพืชและสัตว์พันธุ์ต่าง ๆ รวมทั้งสามารถสร้างสรรพชีวิต ที่พันธุกรรมใหม่ ๆ ได้ตามที่ต้องการ

นอกจากนี้ ความเจริญก้าวหน้า ทางด้านไมโครอิเล็กทรอนิกส์ จะทำให้มีการพัฒนาหุ่นยนต์ที่มีศักยภาพใกล้เคียงกับมนุษย์ และจะมีกระบวนการใช้หุ่นยนต์ทดแทนแรงงานมนุษย์ในภารกิจต่าง ๆ มากขึ้น หุ่นยนต์ในศตวรรษหน้าจึงไม่เพียงแต่จะคุณภาพและประสิทธิภาพ การทำงานที่สูงขึ้นเท่านั้น หากแต่ต้นทุนการผลิตยังต่ำลงอีกด้วย²

และเมื่อนำเอาเทคโนโลยีในโลกลูกใหม่มารวมตัวกันและผสมผสานกันในรูปแบบต่าง ๆ แล้ว ก็จะเกิดเป็นเทคโนโลยีรูปแบบต่าง ๆ นับในรูปแบบ อันจะนำไปสู่การคิดประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์และบริการที่มนุษย์ในปัจจุบันไม่อาจจะจินตนาการ

ได้เลย’ และจะนำไป

ในด้านสังคม เคลื่อนตัวจากขนาดใหญ่มุ่งสู่ขนาดใหญ่มุ่งสู่เศรษฐกิจและวัฒนธรรมร่วมกันตามเผ่าพันธุ์ เปลี่ยนไปจากการมีมาเป็นความสัมพันธ์ภาคเอกชน และปรับอำนาจต่อการเสริมพลังเมืองและชุมชน เปลี่ยนไปจากเดิม ภาษา เชื้อชาติ ชนกัน แต่จะเป็นชุมชนสื่อสาร ซึ่งเชื่อมโยงตลอดจนประเด็นความร่วมมือกัน’ โลกทั้งโลก (villgale) ไปในที่สุด

ในทางด้าน

³ John Naisbitt. Global สื่อเทคโนโลยีที่จะถูก computer software)

⁴ ชันอนันต์ สมุทวณิช. ของสังคมยุคใหม่ที่มีศัพท์หลายคำ เช่น ประมวลภิบาล (Good (เรื่องธรรมภิบาลสังคมภาพและวิชาชีพ

⁵ จอห์น ไนซ์บิตต์และแอนสันดี ดั้งที่พาทกร. (ก

⁶ เรื่องเดียวกัน หน้า 32 (2532) ในปัจจุบันเหลือ

ได้เลย³ และจะนำไปสู่การปฏิวัติยุคสมัยของมนุษย์

ในด้านสังคม ภาพรวมของสังคมจะมีการเคลื่อนไหวจากการเป็นรัฐประชาชาติมาเป็นรัฐขนาดใหญ่ในลักษณะการรวมตัวกันของรัฐในทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมในระดับภูมิภาค หรือการรวมตัวกันตามเผ่าพันธุ์มากขึ้น บทบาทของรัฐจึงจะเปลี่ยนไปจากการมีบทบาทนำในการอยู่เหนือชุมชนมาเป็นความสัมพันธ์และร่วมมือกันระหว่างภาคีรัฐภาคเอกชน และประชาชน สร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งให้แก่พลเมืองและชุมชน ชุมชนในโลกยุคใหม่นี้จึงจะเปลี่ยนไปจากเดิม เพราะจะไม่ถูกจำกัดด้วยพื้นที่ ภาษา เชื้อชาติ ขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างกัน แต่จะเป็นชุมชนที่เกิดจากเทคโนโลยีทางการสื่อสาร ซึ่งเชื่อมโยงกันด้วยความสนใจ รสนิยม ตลอดจนประเด็นความคิด และปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน⁴ โลกทั้งโลกจึงกลายเป็นหมู่บ้านโลก(global village) ไปในที่สุด

ในทางด้านเศรษฐกิจ ระบบเศรษฐกิจ

ได้เริ่มเปลี่ยนไปสู่ความเป็นเศรษฐกิจแบบหนึ่งเดียว (single economy) มีการหลอมตัวเข้าด้วยกันของเศรษฐกิจภูมิประเทศต่าง ๆ เป็นเศรษฐกิจโลก(global economy) ที่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกทำการค้าระหว่างกันและกันอย่างเสรี และมีการพัฒนาการผลิตอยู่บนฐานแห่งความรู้ โดยไม่มีขีดจำกัดทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ อาหาร หรือวัตถุดิบอื่นใด ซึ่งสามารถผลิตได้ตามความต้องการ เศรษฐกิจในศตวรรษใหม่นี้จึงมีสำคัญเหนือกว่าอุดมการณ์ทางการเมือง⁵ เพราะเป็นปัจจัยในการกำหนดอำนาจทางการเมืองและมีอิทธิพลครอบงำการเมือง

ในทางด้านการเมืองการปกครอง แม้ว่าระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยจะมีใช้ระบอบการปกครองที่ดีที่สุดก็ตาม แต่ชัยชนะของประชาธิปไตยที่มีต่อระบอบการปกครองแบบเผด็จการและระบอบคอมมิวนิสต์ทั่วโลกในช่วงก่อนสิ้นศตวรรษที่ 20 ก็เป็นเครื่องพิสูจน์ให้เห็นถึงประสิทธิภาพและการขยายตัวไปทั่วโลก ซึ่งทำให้ประชาธิปไตยมีบทบาทและความสำคัญไปพร้อมกับระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมต่อไปอีกยาวนาน⁶

³ John Naisbitt. *Global Paradox*. (New York : William Morrow and Company, Inc., 1994) pp. 272-273. แนวคิดและสื่อเทคโนโลยีที่จะถูกนำมารวมตัวกัน เช่น fiber optics entertainment cellular interactive television global digital computer software pagers wireless telephone virtual reality computer multimedia networks.

⁴ ชอนันต์ สมุทวณิช. *ประชาธิปไตยกับการเปลี่ยนแปลง*. (กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายศึกษา, 2542) หน้า 65. ลักษณะของสังคมยุคใหม่นี้ มีสาระสำคัญอยู่ที่การเข้ามามีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในสังคม ดังนั้น จึงมีผู้เสนอลักษณะของสังคมดังกล่าวด้วยศัพท์หลายคำ เช่น ประชาธิปไตย (Civil-State) ประชาธิปไตย (Governance) ประชาสังคม (Civil Society) ธรรมรัฐหรือธรรมภิบาล (Good Governance) และสังคมเปิด (Open Society) เฉพาะที่กล่าวถึงบ่อยครั้งในสังคมไทย เช่น แนวคิดเรื่องธรรมิกสังคมนิยม (Dhammic Socialism) ของพุทธทาสภิกขุ สันติประชาธรรมของอาจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ สังคมสุขภาพและวิชาของ ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี เป็นต้น

⁵ จอห์น ไนซ์บิตต์และแพทริเซีย อเบอร์ดีน. *อภินวนิยมโลก ค.ศ.2000*. แปลและเรียบเรียงจาก *Megatrends 2000* โดยสันติ ตั้งรพีพากร. (กรุงเทพมหานคร : Global Brain Publication, 2534) หน้า 20-24.

⁶ *เรื่องเดียวกัน*. หน้า 32-33. ภายหลังจากล่มสลายของลัทธิคอมมิวนิสต์ในสหภาพโซเวียตและยุโรปตะวันออกในปี ค.ศ. 1989 (2532) ในปัจจุบันเหลือประเทศที่ปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์เพียงไม่กี่ประเทศ เช่น คิวบา เกาหลีเหนือ เป็นต้น

ในทางด้านเศรษฐกิจ มีการเรียกร้องให้มีการค้าเสรี (Free Trade) ที่ดำเนินไปบนฐานแห่งการค้าที่ยุติธรรม (Fair Trade) แต่จะเชื่อมั่นได้อย่างไรว่าการค้าเสรีจะมีใช้เสรีภาพในการเอาเปรียบมากยิ่งขึ้น หรือเสรีภาพที่ช่วยส่งเสริมโอกาส แห่งการค้าได้เปรียบที่มีอยู่ แล้วของเศรษฐกิจกับวณิพก^๘ ดังปรากฏคำวิพากษ์วิจารณ์บทบาทของประเทศมหาอำนาจในกลุ่มเขตการค้ากลุ่มต่าง ๆ ที่กำลังได้รับการวิจารณ์มากยิ่งขึ้น

จากสภาพการณ์ดังกล่าวมานี้ มนุษย์นอกจากจะต้องเจอกับทางตันแล้ว ยังจะต้องเผชิญหน้ากับหายนะอันเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอันมีลักษณะเป็นโลกาภิวัตน์ ซึ่งกำลังมีผลกระทบต่อการดำรงอยู่ของมนุษยชาติในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และต่อชีวิตของมนุษย์เอง ปัญหาต่าง ๆ ที่มนุษย์กำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันแม้ว่าจะมีความหลากหลาย แต่ปัญหาทั้งหมดล้วนมีรากฐานที่มาเดียวกัน คือ ความคิดหรือทัศนะพื้นฐานของมนุษย์ที่มีต่อชีวิตและโลก อันเรียกว่า “กระบวนทัศน์” หรือ “ทัศนะแม่บท” (paradigm)^๙ ซึ่งเป็นรากฐานแห่งการดำเนินชีวิตทั้งหมดของมนุษยชาติ

กระบวนทัศน์แบบพุทธ (Buddhist Paradigm) เพื่อการปรับเปลี่ยนกระแสนิยมโลกาภิวัตน์

เป็นที่ทราบกันว่า อารยธรรมของมนุษย์ในยุคที่ผ่านมาเป็นผลสืบเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าของ

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทในการสร้างยุคสมัย กระบวนทัศน์ที่มีอิทธิพลเป็นอย่างมากก็คือกระบวนทัศน์แบบกลไกของนิวตัน (Newton) และเดส์คาร์ต (Descartes) ที่มองโลกและธรรมชาติแบบแบ่งแยกออกจากกันระหว่างวัตถุกับจิตใจ ทำให้เกิดทัศนะต่อเอกภพว่า เป็นระบบกลไกระบบหนึ่งทีประกอบขึ้นจากส่วนประกอบต่าง ๆ ที่แยกขาดจากกันได้ และส่วนประกอบเหล่านี้ยังประกอบด้วยหน่วยย่อยพื้นฐานที่ย่อยลงไปอีก แม้กระทั่งชีวิตก็ถือได้ว่าเป็นเครื่องจักรที่ประกอบขึ้นมาจากส่วนต่าง ๆ ที่แยกออกจากกัน^{๑๐} กระบวนทัศน์แบบกลไกนี้มีอิทธิพลอย่างยิ่งในทางการแพทย์แผนปัจจุบัน ซึ่งถือว่า ร่างกายมนุษย์ก็คือเครื่องจักรกลที่สามารถวิเคราะห์เป็นส่วน ๆ อย่างไม่รู้ขีด โดยที่เชื่อโรคก็คือสิ่งแปลกปลอมจากภายนอก นอกจากนี้แล้วยังมีอิทธิพลต่อศาสตร์อื่น ๆ เช่น จิตวิทยา ปรากฏการณ์ทางด้านจิตวิทยาได้ถูกลดทอนให้เหลือเพียงเรื่องของหน่วยย่อยพื้นฐานทางจิต โดยโยงมาให้สัมพันธ์กับสิ่งเร้าทางสรีรวิทยา ซึ่งถือกันว่าเป็นสาเหตุของปรากฏการณ์ทางจิต ในทางด้านสังคมศาสตร์ ศาสตร์ก็เช่นกัน ล้วนนำเอาวิธีการวิทยาศาสตร์มาใช้เป็นมาตรฐานวิชาการ การแบ่งศาสตร์ออกเป็นสาขาวิชาต่าง ๆ และแบ่งหน่วยงานของรัฐบาลออกเป็นกระทรวงทบวงกรมย่อยลงไปก็มาจากทัศนะแบบกลไกนี้ และทัศนะนี้ยังถือเอาว่า ธรรมชาติเป็นส่วน ๆ หนึ่งที่สามารถแยกจากกัน สามารถที่จะเอาชนะและนำมาใช้ประโยชน์ได้^{๑๑} รากฐานอารยธรรม

^๘ พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). มองสันติภาพโลกผ่านภูมิหลังอารยธรรมโลกาภิวัตน์. (นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540) หน้า 150-152.

^๙ พริตจอฟ คาปรา. จุดเปลี่ยนแห่งศตวรรษ. แปลจาก The Turning Point โดยพระประชา ปัสันนังโมและคณะ. พิมพ์ครั้งที่ 3. (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกลบอลคัมทอง, 2539) หน้า 25.

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน. หน้า 31.

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน. หน้า 32.

ของมนุษยชาติในยุคที่ผ่านมาและในยุคนี้จึงมีรากฐาน
อยู่แนวคิดในการแยกมนุษย์ออกจากธรรมชาติและ
พยายามเอาชนะธรรมชาติเพื่อประโยชน์ของมนุษย์
ซึ่งในปัจจุบัน เป็นที่ประจักษ์แล้วว่า รากฐานแนวคิด
ดังกล่าวได้ผิดพลาดและก่อให้เกิดปัญหาให้กับมนุษย์
อย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน อารยธรรมของมนุษย์คงจะ
จบสิ้นลง ถ้าหากว่าไม่มีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์
ใหม่

ในปัจจุบันจึงมีความพยายามในการแสวงหา
ทางออกและกำหนดทิศทางใหม่ให้กับมนุษย์ โดย
การแสวงหาและปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ ที่
ข้ามพ้นจากกระบวนทัศน์ที่สร้างปัญหาและพยายาม
เอาชนะธรรมชาติเพื่อประโยชน์ของมนุษย์แต่ฝ่ายเดียว
นอกจากความพยายามในทางด้านฟิสิกส์สมัยใหม่ ที่
สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการมองความจริงของ
สิ่งต่าง ๆ แล้ว แนวทางหนึ่งที่กำลังเป็นที่ยอมรับกัน
อย่างกว้างขวางในฐานะทางเลือกหนึ่ง ก็คือ กระบวน
ทัศน์ของศาสนาตะวันออกที่มุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันของ
มนุษย์กับโลกและสรรพสิ่ง ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและ
กัน พึ่งพาอาศัยกันและกัน และอยู่กันอย่างมีดุลยภาพ
กล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ โลกกำลังเปลี่ยนจากโลก
ตะวันตกเป็นโลกตะวันออก¹² นั่นเอง

กล่าวได้ว่า กระบวนทัศน์แบบใหม่ที่เป็นทาง
เลือกของมนุษยชาตินี้ ก็คือ การกลับมาหารากเหง้า
เดิมของมนุษย์ที่มองสรรพสิ่งและตัวมนุษย์เองว่าเป็น
ธรรมชาติเดียวกัน เป็นเพื่อนร่วมโลกที่อิงอาศัยกัน
และกัน สารแห่งกระบวนทัศน์ดังกล่าวนี้ปรากฏอย่าง
ชัดเจนในพระพุทธศาสนา

กระบวนทัศน์แบบพุทธ(Buddhist Paradigm)
เป็นกระบวนทัศน์ที่จะช่วยปรับเปลี่ยนทิศทาง
ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่แยกมนุษย์
ออกจากธรรมชาติหรือแนวคิดที่จะพิชิตและครอบครอง
ธรรมชาติ มาสู่การมองความจริงแห่งสรรพสิ่งในมหา
ลัทธิเชื่อมโยงอิงอาศัยกันและกันเป็นองค์รวม(Holistic)
ไม่มีอะไรที่จะดำรงอยู่ได้โดยที่ไม่พึ่งพิงสิ่งอื่น ดังที่
พระติช นัท ฮันห์¹³ พระชาวเวียดนาม ที่ได้แสดง
ให้ภาวะดังกล่าวที่ปรากฏอยู่ในกระดาษเพียงแผ่นเดียวที่

“หากเธอเป็นกวีคนหนึ่ง เธอจะแลเห็นหยก
แจ่มชัดว่า มีเมฆก้อนหนึ่งกำลังลอยอยู่ในที่
กระดาษแผ่นนี้ ปรากฏจากก้อนเมฆ ก็ไม่มีฝน
ปรากฏจากฝน ต้นไม้ก็ไม่งอกงาม ปรากฏจากต้นไม้
เราก็ผลิตกระดาษขึ้นมาไม่ได้ ก้อนเมฆเป็นปัจจัย
สำคัญที่ทำให้กระดาษมีอยู่ หากก้อนเมฆไม่อยู่ในที่
กระดาษแผ่นนี้ก็ไม้อาจปรากฏอยู่ในที่นี้ได้ ดังนั้น
จึงอาจกล่าวได้ว่า ก้อนเมฆและกระดาษ ดำรงอยู่
อย่างอิงอาศัยกัน (Interbeing) ... หากเรามองดู
กระดาษแผ่นนี้ให้ลึกซึ้งลงไปอีก เราจะสามารถแล
เห็นแสงอาทิตย์เจิดฉายอยู่ในนั้น ถ้าไม่มีแสงอาทิตย์
อยู่ในนั้น ป่าไม้ก็ไม่อาจงอกงาม... และถ้าเรา
พิจารณาต่อไปแล้ว เราจะสามารถแลเห็นคนตัด
ต้นไม้ ซึ่งนำไม้ที่ตัดแล้วไปยังโรงงาน เพื่อแปรรูปไม้
ให้เป็นกระดาษ... จากนั้น เรายังแลเห็นชาวสาธิตอีกด้วย
เราย่อมรู้ว่า คนตัดต้นไม้ไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้
หากขาดขนมปัง... ดังนั้นแล ชาวสาธิตซึ่งเป็นขนมปัง
ของคนตัดต้นไม้จึงปรากฏอยู่ในกระดาษแผ่นนี้เช่นกัน
เมื่อเราพิจารณาในลักษณะเช่นนี้ เราก็จะเห็นว่าหาก

ปราศจากสิ่งต่าง ๆ ที่
สามารถปรากฏขึ้นมาได้

ทัศนะดังกล่าว
ทัศนะในวิชาฟิสิกส์สมัย
เชื่อมสัมพันธ์กับสิ่งอื่น
คุณสมบัติของส่วนใด
กฎเกณฑ์พื้นฐานบางป
ทั้งหมด”¹⁴ เมื่อมอ
ขององค์ประกอบต่าง
องค์ประกอบทั้งหมด
การดำรงอยู่ของสรรพ

¹⁴ ปริตจอฟ คาปรา (Pr
(กรุงเทพมหานคร : ส
¹⁵ พระธรรมปิฎก (ประย
(กรุงเทพมหานคร : ส

¹² John Naisbitt. *Megatrends Asia : The Eight Asian Megatrends that are Changing the World.*
(London : Nicholas Brealcy Publishing, 1995) pp. 219-220.

¹³ ติช นัท ฮันห์. *ศาสตร์แห่งความเข้าใจ : ปรัชญาปารมิตาเหตุยสูตรฉบับคนรุ่นใหม่.* แปลจาก *The Heart of Understanding*
โดย สงบ งามมงคล. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรสาส์น. 2532) หน้า 7-9.

ปราศจากสิ่งต่าง ๆ ทั้งหมดแล้ว กระดาษแผ่นนี้ก็ไม่สามารถปรากฏขึ้นมาได้...”

ทัศนะดังกล่าวนี้สอดคล้องกันเป็นอย่างดีกับทัศนะในวิชาฟิสิกส์สมัยใหม่ที่มองว่า “ทุกสิ่งในจักรวาลเชื่อมสัมพันธ์กับสิ่งอื่น ๆ และไม่มีส่วนใดเป็นพื้นฐานคุณสมบัติของส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ได้ถูกกำหนดจากกฎเกณฑ์พื้นฐานบางประการแต่ถูกกำหนดโดยส่วนอื่นทั้งหมด”¹⁴ เมื่อมองเห็นความเชื่อมโยงสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ เราก็จะเห็นความสำคัญขององค์ประกอบทั้งหมดในฐานะองค์ประกอบร่วมแห่งการดำรงอยู่ของสรรพสิ่ง

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่ทุกส่วนทางกายภาพของโลกได้เชื่อมโยงเป็นชุมชนโลกโดยเทคโนโลยีสารสนเทศ มนุษย์จำเป็นที่จะต้องปรับจิตใจของมนุษย์เอง ให้มีความเป็นโลกาภิวัตน์ คือ เป็นจิตใจที่ไร้พรมแดน¹⁵ มองเห็นมนุษย์และสรรพสิ่งเป็นเพื่อนร่วมโลกและเป็นองค์ประกอบแห่งการดำรงอยู่ของสรรพสิ่งที่สำคัญ ข้ามพ้นการเบียดเบียนและทำลายล้างสิ่งต่าง ๆ หันมาพัฒนาและสร้างสรรค์ชีวิตและสังคม เพื่อเข้าถึงความจริงของธรรมชาติที่เป็นสากลร่วมกัน และเพื่อก้าวไปสู่ดุลยภาพที่ยั่งยืนระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติและสังคมสืบไป □

¹⁴ ฟริตจอฟ คาปรา (Fritjof Capra). *เต๋าแห่งฟิสิกส์*. แปลจาก *The Tao of Physics* โดย วเนส, พิมพ์ครั้งที่ 3. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2537) หน้า 225.

¹⁵ พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). *การศึกษาทางเลือก : สู่วิวัฒนาการหรือวิถีในยุคโลกไร้พรมแดน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, 2542) หน้า 16-18.

บรรณานุกรม

- คาปรา, ฟริตจอฟ (Fritjof Capra). **เต๋าแห่งฟิสิกส์**. แปลจาก The Tao of Physics โดย วเนช, พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2537.
- _____ **จุดเปลี่ยนแห่งศตวรรษ**. แปลจาก The Turning Point โดยพระประชา ปัสันธัมโมและคณะ พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2539.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. **ประชากรกับการเปลี่ยนแปลง**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายศึกษา, 2542.
- ดิช นัท ฮันท์. **ศาสตร์แห่งความเข้าใจ : ปรัชญาปารมิตาพุทธสูตรฉบับคนรุ่นใหม่**. แปลจาก The Heart of Understanding โดย สงบ งามมงคล. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรสาส์น, 2532.
- ธรรมปิฎก, พระ (ประยุทธ์ ปยุตโต). **มองสันติภาพโลกผ่านภูมิหลังอารยธรรมโลกาภิวัตน์**. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540.
- _____ **การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)**. พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2540.
- _____ **การศึกษาทางเลือก : สู่วิวัฒนาการหรือวิถีในยุคโลกไร้พรมแดน**. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, 2542.
- ไนซ์บิตต์, จอห์น และแพทริเซีย อเบอร์ดีน. **อภินวนิยมโลก ค.ศ. 2000**. แปลและเรียบเรียงจาก Megatrends 2000 โดย สันติ ตั้งรพีพากร. กรุงเทพมหานคร : Global Brain Publication, 2534.
- รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์. **สังคมและเศรษฐกิจไทยในทศวรรษ 2550 : ยุทธศาสตร์การพัฒนาในกระแสโลกาภิวัตน์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. (กรุงเทพมหานคร : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2542).
- หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน, วันอาทิตย์ที่ 28 กุมภาพันธ์ 2542.
- Naisbitt, John. **Global Paradox**. New York : William Morrow and Company, Inc., 1994.
- _____ **Megatrends Asia : The Eight Asian Megatrends that are Changing the World**. London : Nicholas Brealey Publishing, 1995.

The Ana

บทคัดย่อ

หวย เป็น
ยิ่งใหญ่ที่อยู่เคียงข้าง
หวย ก.ช. ภายหลัง
ดำเนินการโดยรัฐบาล
หรือออกรางวัลที่
รูปแบบใหม่ที่เรียก
หายนะยุคดอตคอม
ยุคดอตคอมในแบบ
หวยติดแอร์

จากผลสำ
37.1 เล่นหวยได้
ที่นิยมเล่นหวยมา

และเมื่อน
ลบทุกประเภท
ยุคหายนะดอตคอม

Abstract

Huay (L
for those who
known as Huay
was considered
to the present.

* อาจารย์ประจำห